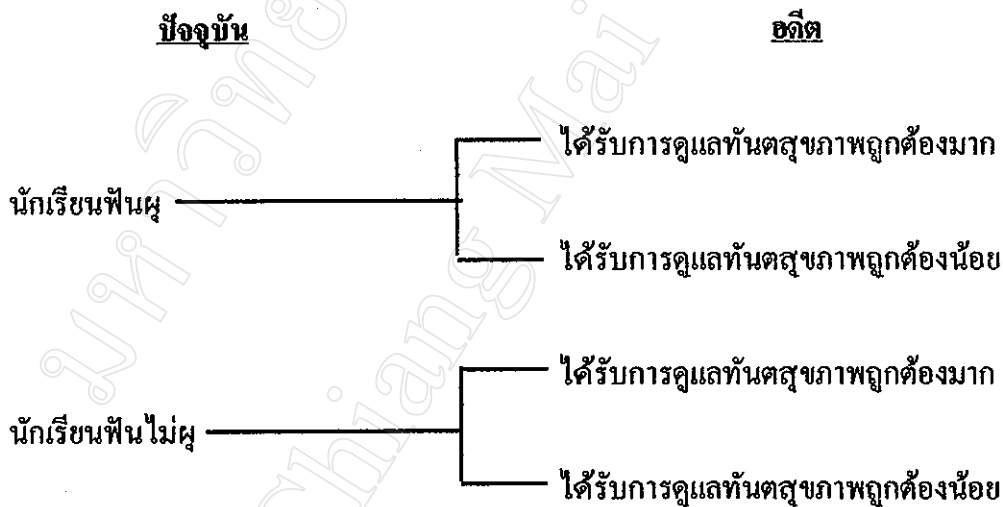

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบย้อนหลัง (retrospective analytical study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดูแลทันตสุขภาพของผู้ปกครองในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ที่มีฟันผุและฟันไม่ผุ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทันตสุขภาพ ได้แก่ การบริโภคอาหาร การทำความสะอาดช่องปาก และฟันและการใช้ฟลูออไรด์ และการนำเด็กไปพบทันตแพทย์ กับการเกิดฟันผุ โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในเดือนกรกฎาคม 2543 เสนอรูปแบบการศึกษาได้ดังนี้

ประชากร

ประชากรในการศึกษานี้ คือ ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 - ป.4) โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ที่เด็กในปกครองมีฟันผุและไม่มีฟันผุ จำนวน 1,332 คน

กลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครทซ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, cited in Bernard H.R, 1994, p.79) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 322 คน

สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่าง คือ

$$\text{Sample size} = \frac{x^2 NP(1-P)}{C^2(N-1) + x^2 P(1-P)}$$

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่าง 400 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการคัดกรองในเบื้องต้นของทันตบุคลากร

กลุ่มศึกษา คือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีฟันผุ จำนวน 294 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 58 คน และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 189 คน (ภาคผนวก ข หน้า 68) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ได้เลือกนักเรียนที่ตรวจพบว่ามีฟันผุทุกคน เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนฟันผุน้อย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ได้จำนวน 95 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 200 คน

กลุ่มเปรียบเทียบ คือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่ฟันไม่ผุ ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จำนวนทั้งสิ้น 200 คน

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แจกแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 400 ชุด แบ่งเป็นกลุ่มฟันผุ 200 ชุด ฟันไม่ผุ 200 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน 321 ชุด (คิดเป็นร้อยละ 80) โดยเป็นกลุ่มฟันผุ 157 ชุด ฟันไม่ผุ 164 ชุด

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ
2. สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้
3. เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด
4. ยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. แบบคัดกรองนักเรียนที่มีฟันผุ และไม่มีฟันผุ โดยทันตบุคลากร ประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและสถานะของฟัน (ภาคผนวก ก หน้า 67)
2. แบบสอบถามของผู้ปกครองของนักเรียนโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ (ภาคผนวก ค หน้า 73)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับเด็ก รายได้ของครอบครัวผู้ปกครองของเด็ก ผู้ที่คอยดูแลสุขภาพช่องปากให้เด็ก ความสนใจและแหล่งของข่าวสารการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน ตลอดจนการปฏิบัติตามข่าวสารที่ได้รับ และอีกส่วนหนึ่ง คือ ข้อมูลของนักเรียน ได้แก่ ชื่อ อายุ ชั้นเรียน เพศ อายุที่ฟันน้ำนมขึ้นครบ อายุที่เด็กเริ่มแปรงฟัน ขาสีฟันที่เด็กใช้ อายุที่เด็กเริ่มไปพบทันตแพทย์ ปัญหาสุขภาพปากและฟันของเด็ก ซึ่งลักษณะของคำถามเป็นคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทันตสุขภาพของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กนักเรียนในเรื่องการบริโภคอาหาร การทำความสะอาดช่องปากและฟันและการใช้ฟลูออไรด์ และการนำเด็กไปตรวจสุขภาพฟันโดยทันตแพทย์

ลักษณะคำถามจะมีคำตอบให้เลือก 4 ระดับ คือ

ปฏิบัติเป็นประจำหรือทุกครั้ง	หมายถึง	ผู้ปกครองได้มีการปฏิบัติทุกครั้ง เมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้อย่างสม่ำเสมอ
ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่	หมายถึง	ผู้ปกครองได้มีการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่หรือเกือบจะทุกครั้ง เมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	หมายถึง	ผู้ปกครองได้มีการปฏิบัติเป็นบางครั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้
ไม่ได้ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)	หมายถึง	ผู้ปกครองไม่ได้มีการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้เลย และให้ระบุเหตุผลที่ไม่ได้ปฏิบัตินั้นด้วย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม เมื่อผู้ศึกษาสร้างแบบสอบถามแล้วได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านทันตสาธารณสุขจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ทันตแพทย์จากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มีความถูกต้องชัดเจนด้านเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา

2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ปกครองเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 จำนวน 32 คน ของโรงเรียนพุทธิโสภณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มคูร์มิตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่เช่นเดียวกับโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่และคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (ยิวดี ฤาชา และคณะ, 2537, หน้า 127) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากที่ผู้ปกครองมีต่อนักเรียนเท่ากับ .86

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธิโสภณ เพื่อขอทดสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษา และถึงผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือในการประสานงานกับครูประจำชั้น ครูอนามัยโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา

2. ประชุมชี้แจงครูประจำชั้น ครูอนามัยโรงเรียน ถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการคัดกรองนักเรียนโดยทันตแพทย์จากสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่ และจากคณะทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. ประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่ และคณะทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ทันตบุคลากรช่วยคัดกรองนักเรียนที่มีฟันผุและไม่มีฟันผุ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่

4. ตรวจสอบสภาพฟันและคัดกรองเด็กที่มีปัญหาสุขภาพฟันโดยทันตบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการคัดกรองภาวะทันตสุขภาพ จำนวน 4 คน
5. มอบแบบสอบถามให้ครูประจำชั้น และให้ครูประจำชั้นฝากนักเรียนนำไปให้ผู้ปกครองตอบและขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์
6. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows (Statistical Package for the social science for Windows) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองและนักเรียน นำมาแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน วิเคราะห์ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์รายข้อ โดยใช้ค่าความถี่ และ ร้อยละ

2.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนการดูแลทันตสุขภาพ ดังนี้

คำถามเชิงบวก	ปฏิบัติเป็นประจำหรือทุกครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
	ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่	ให้คะแนน 2 คะแนน
	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 1 คะแนน
	ไม่ได้ปฏิบัติ	ให้คะแนน 0 คะแนน

คำถามเชิงลบ ให้คะแนนตรงกันข้ามกับคำถามเชิงบวก

ปฏิบัติเป็นประจำหรือทุกครั้ง	ให้คะแนน 0 คะแนน
ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่	ให้คะแนน 1 คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่ได้ปฏิบัติ	ให้คะแนน 3 คะแนน

2.3 จัดกลุ่มคะแนนการดูแลทันตสุขภาพ โดยคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x} \pm SD$) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยพิจารณาจากคะแนนของกลุ่ม ซึ่งมีการกระจายแบบปกติ (normal curve) เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติในระดับไม่ดี	หมายถึง	คะแนนต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยลบส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ($\bar{x}-SD$)
ปฏิบัติในระดับปานกลาง	หมายถึง	คะแนนอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยบวกส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานกับคะแนนเฉลี่ยลบส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ($\bar{x} \pm SD$)
ปฏิบัติในระดับดี	หมายถึง	คะแนนสูงกว่า ค่าเฉลี่ยบวกส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ($\bar{x} + SD$)

ส่วนที่ 3 ทดสอบสมมติฐาน โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแล
ทันตสุขภาพ ได้แก่ การบริโภคอาหาร การทำความสะอาดช่องปากและฟันและ
การใช้ฟลูออไรด์ และการนำเด็กไปพบทันตแพทย์ กับการเกิดฟันผุ โดยคำนวณ
ค่า odd ratio ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์